MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM PRO MŠ

Základní škola a mateřská škola Horní Blatná, okres Karlovy Vary

Adresa: Komenského 261, 362 37 Horní Blatná

Obsah

1. Úvod
2. Identifikace možných rizik
3. Cíl minimálního preventivního programu
4. Plán prevence šikany
5. Krizový scénář pro řešení počáteční šikany
6. Postup při podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte
7. Agresivní dítě v MŠ pravidla pro práci, terapeutické metody a krizový scénář pro práci s agresivním dítětem
8. Prevence před virtuálními drogami v předškolním věku (aktualizace
9. Systematický rozvoj dovedností, které vedou k odmítnutí patogenu a osvojení zdravého životního stylu
10. Spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi
11. Závěr

1. Úvod

Již děti v předškolním věku se mohou setkat s patologickými jevy, jako je např. ohrožení na životě – šikana, týrání, zneužívání nebo drogy (především kouření a alkohol). Děti v předškolním věku získávají poznatky o světě a vytvářejí si s naší pomocí první postoje k různým skutečnostem. Je tedy velmi důležité zahájit primární prevenci právě v době předškolního vzdělávání a poskytnout jim potřebné informace takovou formou, která bude přiměřená jejich věku a chápání. A čím dříve budou mít v povědomí fakt, že není dobré např. sbírat vše, co najdeme, nebo brát si co mi kdo dá, tím více budou do budoucna uchráněni od nejrůznějších problémů.

MPP naší školy vychází z RVP PV a opírá se ve svých cílech a identifikaci rizik zejména o indikátory kompetence sociální a personální, díky níž dítě dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k druhým, pomáhá slabším, rozpozná nevhodné chování, vnímá ubližování a agresivitu, dále kompetence k řešení problémů, díky níž dítě chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, ale jejich včasné a uvážlivé řešení je výhodou a kompetence činnostní a občanské, díky níž si uvědomuje svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu.

Obsah MPP se opírá o vzdělávacím oblasti RVP PV, zejména pak o oblast Dítě a jeho tělo, jejímž cílem je mj. vytváření zdravých životních návyků, oblast Dítě a ten druhý, jejímž cílem je mj. ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi a dospělými a Dítě a společnost, jejímž cílem je vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách. Všechny tyto vzdělávací oblasti definují i další rizika, jež je možno zohlednit v tomto MPP.

2. Identifikace rizik

***A. rizika vyplývající z kontaktu dítěte se školou a jejím okolím**:* Pohyb různých lidí z různého sociokulturního prostředí přispívá k možnosti různých rizik při vycházkách se školou, nebo s rodiči. Na zahradu mateřské školy se občas dostanou

nezákonným způsobem různé osoby a způsobují zde menší škody a znečištění – lahve, plechovky a jiný nepořádek. V tomto kontextu se v naší mateřské škole zaměřujeme na prevenci následujících patologických jevů:
• drogová závislost – konzumace drog se zaměřením na alkohol a kouření
• vandalismus
• šikana, intolerance, v dalším plánu i rasismus a xenofobie

B. rizika vyplývající z kontaktu dítěte s patogenem nebo jeho příčinou v rámci rodiny a jejího okolí V tomto kontextu se v naší mateřské škole zaměřujeme na prevenci následujících patologických jevů:
• nezdravý životní styl – prevence vzniku poruch příjmu potravy
• rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech /domácí násilí, týrání a zneužívání dětí, ohrožování života a mravní výchovy dětí/ • virtuální drogy - počítač, televize apod.

Metody sběru dat k posouzení problematiky primární prevence sociálně patologických jevů: − pozorování výchovně vzdělávacího procesu ve třídách pedagogickými pracovníky MŠ − rozhovory s dětmi a jejich zákonnými zástupci − (školní evaluace) − spolupráce s odborníky (dětský lékař, pracovník PPP, sociální kurátor, ...)

3. Cíl minimálního preventivního programu

Cílem našeho minimálního preventivního programu je především tematicky zaměřené výchovně vzdělávací působení jako součásti výchovy a vzdělávání v naší mateřské škole. Pomocí osvědčených a dětmi pozitivně přijímaných metod (pozorování, rozhovory, hry, dramatizace, výtvarné činnosti apod.) se zaměřujeme na vytváření odolnosti dětí vůči sociálně patologickým jevům.

Naší prioritou je, aby dítě takový jev rozpoznalo a umělo ho vyhodnotit úměrně svému věku i situaci a bylo schopno zareagovat, aniž by ohrozilo své zdraví. V předškolním věku je podpora zdraví a zdravého životního stylu základem, a proto je pro nás důležitá především:
• **sebedůvěra, samostatnost a sebejistota** : Děti jako rovnocenní partneři mají v mnoha situacích právo říci ne, když něco nechtějí. **Umění říci ne je z hlediska ochrany zdraví velmi pozitivní postoj.** Děti nebudou umět říci ne pokusům o nejrůznější manipulace nebo drogovému pokušení, pokud v rodině, mateřské škole či škole není příležitost k vyjádření nesouhlasu. Nesouhlas nebo volba jiné alternativy nemusí být již předem považovány za neposlušnost, vzdor nebo zbytečnost. K upevnění sebedůvěry dětí slouží zejména **pohybové aktivity, hry a hraní**. Optimální se jeví spontánní dětské pohybové aktivity bez viditelných zásahů pedagogů, kdy dětem je poskytována možnost volby samostatné činnosti i její obtížnosti. Dítě ví, že si samo může vybrat a vyzkoušet své síly. Je nutné, aby motivace k činnosti vycházela z dítěte a byl respektován jeho zájem, aby pohybová činnost vycházela z vnitřní motivace, z potřeby pohybu, z potřeby zjistit, co umím. V nesoutěživém prostředí, bez potřeby předhonit kamaráda je tělesný rozvoj provázený vědomím odpovědnosti za své zdraví. Dítě je motivované a vzniká posléze i trvalá potřeba pocitu libosti z naplnění potřeby pohybu.
• **seberozvíjení**: *Osobní zkušenost a prožitek dítěte dávají vznik základním kompetencím,* které mají děti v oblasti zdravého životního stylu a prevence získat. Základní kompetence jsou utvářeny jako znalosti, dovednosti a postoje. Mezi základní osvojené kompetence předškolních dětí a současně i kompetence v oblasti prevence patří

- znát, co dítěti pomáhá být zdravé a v bezpečí a co mu škodí, znát důsledky požívání některých látek pro zdraví

- rozumět tomu, že způsob života má vliv na lidské zdraví
- zajímat se o udržování svého těla ve zdraví, chápat, že zdraví se musí chránit
- napomáhat vlastnímu zdraví aktivním pohybem a zdravými životními návyky (zdravá výživa a životospráva)
- mít vytvořenou představu o pojmu závislost a o věcech, které ničí zdraví a zkracují život člověka (cigarety, alkohol, drogy, zneužívání léků)
- vědět, že kontakty s některými lidmi mohou být nebezpečné
- znát pravidla společného soužití ve skupině
- hodnotit své chování i chování druhých
- mít a hájit vlastní názor
- akceptovat kompetentní autoritu
- vnímat lidi s jejich odlišnostmi povahovými, tělesnými, rasovými, kulturními jako přirozený stav
- přistupovat aktivně k problémům, řešit problémy
- vědět, že je více možností řešení konfliktů
- kontrolovat extrémní projevy svých emocí a nálad
- chování přizpůsobovat sociálnímu prostředí, uvědomovat si sociální role
- spoluvytvářet prostředí pohody ve svém okolí

• motivace k aktivnímu poznávání a prožitkům
• motivace k pomoci druhým
• schopnost přizpůsobení se životu v sociální komunitě, vnímavý a otevřený vztah k okolnímu světu, schopnost přiměřeně kriticky myslet a rozhodovat s
• podpora zkušeností, které poskytují touhu účastnit se pohybových aktivit

Pokud nejsou osvojeny uvedené ochranné kompetence jsou tyto děti zasaženy v pozdějším období různými nežádoucími jevy, jako je agresivita, nekázeň, nesnášenlivost, neschopnost řešit problémy, stres a frustrace, dochází i ke sebepoškozování dětí. Důsledkem je poté náchylnost ke zneužívání medikamentů, drog, alkoholu, šikana, násilí, vandalismus, xenofobie apod.

4. Prevence šikany

Základem prevence šikanování a násilí ve školkách je podpora pozitivních vzájemných vztahů
mezi dětmi (a mezi dětmi a učitelkami). Při efektivní realizaci prevence šikanování usilují o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem: - podporují toleranci, - podporují vědomí

sounáležitosti – posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech dětí do aktivit třídy a školky - uplatňují spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt

Kompetence
Ředitelka školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je součástí Minimálního preventivního programu školy.
Průběžně nabízí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných
kurzech k problematice šikanování.
Pedagogičtí pracovníci pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.
Všichni pedagogičtí pracovníci vnímají vztahy mezi dětmi a atmosféru ve třídách, kde působí,
jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči dětem ovlivňují chování dětí.
Informují ředitelku školy při podezření na výskyt šikany.

5. Krizový scénář pro počáteční řešení šikany

Scénář pro řešení počáteční šikany (obvyklé formy šikany bez fyzického násilí)

Metoda první pomoci pro řešení počáteční a obyčejné šikany má největší uplatnění. Jde o alternativní scénář, který při nápravě používá dvě odlišné metody – metodu vnějšího nátlaku (výchovnou komisi) a metodu usmíření.

Základní scénář pro počáteční šikanu s běžnou formou
1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny (více vzájemně propojených agresorů?), stanovení formy šikany (fyzická, duševní)
2. Rozhovor s informátory a obětmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální rozhovory se svědky.
5. Ochrana oběti
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru
a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. Realizace vhodné metody
a) Metoda usmíření
b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)
8. Sezení s celou třídou
a) Efekt metody usmíření
b) Oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti, rozhovor s rodiči agresora.
10. Třídní schůzka – v případě potřeby, pokud se šikana rozšíří na více společně jednajících agresorů.
11. Následná a opakovaná práce s celou třídou (dramatizace za pomoci maňásků, loutek aj.)

6. Postup při podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte: Zákonné normy, které se vztahují k situacím, kdy je ohroženo dítě: *Zákon o sociálně právní ochraně dětí (359/1999 Sb.) Trestní zákoník (40/2009 Sb. v zppp.)*

Jak postupovat při podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte či na jeho ohrožení domácím násilím? Za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte je považováno jakékoliv nenáhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné, a které poškozuje tělesný, duševní i společenský vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce jeho smrt. Každý, kdo se o jakékoliv výše uvedené situaci nezletilého dítěte doví, je nejen oprávněn, ale i povinen upozornit: 1. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) -

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dává možnost (v § 7) každému člověku, aby pracovníka OSPOD upozornil na to, že má podezření na to, že se někde vyskytuje dítě, o které není dostatečně postaráno, či dítě, které se nechová v souladu s obvyklými normami (šikanuje ostatní a podobně). § 10 pak vymezuje povinnost pracovníků zařízení pro děti, nemocnic a dalších, aby oznamovali orgánům sociálně-právní ochrany dětí i podezření, že dítě, se kterým pracují či přicházejí do styku, je dítě ohrožené. 2. Pokud máme jistotu, že se jedná o trestný čin, kontaktujeme přímo policii.

7. **Agresivní dítě v MŠ**

Pro agresivní projevy v předškolním věku jsou typické dvě základní emoce –vztek a zlost. Právě v tomto věku se emoční autoregulace teprve začíná rozvíjet a pokud je afektivní reakce silná, může se snadno vymknout kontrole a následuje agresivní reakce. Po vyhodnocení situace využíváme jasně daná pravidla, speciální metody a postupujeme podle krizového scénáře. Pravidla pro práci s dítětem v afektu (agresivním):

• důslednost – efektivním způsobem dítěti sdělujeme požadavek a požadujeme jeho splnění
• emoce – komentujeme konkrétní chování, které nás rozzlobilo
• při sdělování požadavků používáme jasná slovesa (já chci, musíš, nesmíš apod.),
• je-li vhodná situace, používáme argumenty – o podstatných věcech nediskutujeme
• jednoduchost a stručnost.

Potřebné seberozvíjení dítěte je vytvářeno **osobní zkušeností dítěte**. Je podporováno zejména prožitkem během hry. Společný prožitek ze hry je uznáván jako významný faktor sociálního učení. Optimální činností pro hry a hraní jsou přirozené situace skutečného světa. Děti si rády hrají na to, co vidí dělat dospělé a tím, že takovouto činnost zkouší získávají sebevědomí. Hra by neměla být dospělými příliš organizována, měla by se uplatnit kreativita dětí, jejich vzájemná komunikace, radost, tvořivost a estetické podněty i nácvik řešení konfliktů. Dospělí jsou pozorovatelé, partneři ve hře a rádci. Motivace k těmto činnostem musí vycházet z dítěte a musí být respektován jeho zájem. Pak nedochází ani k nedostatečné ani nadměrné stimulaci dětí. Dospělý pomáhá organizovat činnost, ale nevnucuje ji. Výsledkem je i pohoda a zdravé partnerské vztahy ve škole.

Speciálních metody: 1. HRA: př. sociální – rituály pravidel mění agresivní chování, učí se pozitivně vnímat tělesné kontakty – východiskem úspěchu je radost ze hry 2. POHÁDKY: zaměříme se na takové, kde dítě rozpozná společné vlastnosti s hlavní postavou (př. O neposlušných kůzlátkách, O Smolíčkovi pacholíčkovi.) Četba z knihy: Už chodím do školky – Výchovné pohádky (Z. Řebíková) Já a pan Hněv – o dětských pocitech Obejmi mě, prosím Léčivé pohádky (R. Suchá) 3. POHYB – nácvik relaxace s názornými příklady (buben) + dechová cvičení (balónek, bublifuk)

8. Prevence před virtuálními drogami v předškolním věku (počítačové hry, sociální sítě, internet, virtuální videa, mobilní telefony, televize apod.;)

Typ prevence v MŠ: •
využití komiksu Bezpečný internet –prevence chování na internetu pro malé děti citlivé pozorování pedagoga, které může poukázat na rizikové chování dítěte nepřehlížet rizikové chování

• sledovat, jaké hry děti hrají –podílíme se na výběru her i ostatních výukových programů
• uvědomovat si i kladné stránky her –rozvoj logiky, orientace, postřehu, koordinace oko –ruka, koncentrace apod.
• časová přiměřenost
• rozhovory s dětmi, na co se dívají, proč tablet používají –zjistit účel podpora i v jiných činnostech a zájmech
• posilování zdravého sebevědomí dítěte

Projevy rizikového chování v MŠ:

• tělesné (bolest těla, únava, obezita, větší tendence riskovat –vyšší riziko úrazů, bolesti očí, astigmatismus, bolest hlavy)
• psychologické a sociální (nuda, nepravidelnost vjídle, nedostatek spánku, úbytek kamarádů,

nezájem o běžné aktivity, změna používaných slov –vulgarismy, sklon ke rvačkám, šikanování, u mladších dětí neschopnost rozlišit realitu od virtuálního světa, lhaní i krádeže)

První pomoc k řešení akutní situace:

• vytvoření důvěryhodného vztahu mezi MŠ a zákonnými zástupci
• nabídnout adekvátní pomoc –v určitých případech zprostředkovat kontakt na odborná pracoviště
• rozhovor s dítětem –vnímá své potíže?
• nastavení společných pravidel co lze a co ne
• důsledná kontrola dodržování pravidel
• ocenit žádoucí chování dítěte

9. Systematický rozvoj dovedností, které vedou k odmítnutí patogenu a osvojení zdravého životního stylu: ***A.***

Aktivity dětí MŠ (se zaměřením na prožitek, znalosti a dovednosti)

• děti mají povědomí o zdravém životním stylu (co ovlivňuje naše zdraví – pozitivně i negativně)
• děti se seznamují s osobní a duševní hygienou
• děti začínají chápat formy komunikace mezi lidmi (vrstevníky i staršími)
• děti se učí vyhodnocovat rizikovost dané situac a přiměřeně na ni reagovat
• děti se učí sociálním dovednostem v kontaktu se slabším a neubližují sobě ani jinému
• děti chápou jednoduché ekologické vazby v prostředí

B. Způsoby realizace

• prožitkové učení na základě věkově adekvátních příběhů a modelových situací
• jednoduché formy komunikace
• počátky sociálních dovedností ve hře
• aktivity ke zdravému životnímu stylu
• konkrétní dovednosti
• spoluvytváření, stanovení a reflexe společných základních pravidel. Při všech školních i mimoškolních aktivitách jsou dodržována výrazná bezpečnostní opatření. Děti jsou vždy prokazatelně poučeny o zásadách bezpečného chování a jednání.

10. Spolupráce s poradenskými zařízením, dalšími odborníky a organizacemi

1. Pedagogicko – psychologická poradna a SPC Karlovy Vary
2. Krajská nemocnice Karlovy Vary
3. Magistrát města Karlovy Vary – OSPOD
4. Policie ČR
5. Vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů

11. Závěr

Minimální preventivní program školy je součástí výchovy a vzdělání dětí po celou dobu docházky do mateřské školy. Účastní se ho pedagogové, děti, rodiče a odborníci. Tento program je jako základní nástroj prevence sociálně patologických jevů. Program je minimálně jednou ročně vyhodnocován, sleduje se účinnost, průběh a efektivita aktit